

ljudi, ki brati ne znajo alj ne vtegnejo (str. 215—225). — L. 1851: Karl Kepel, učenik, organist itd. L. 1852: Blagoslov nove monštrance; l. 1853: Pridiga o procesii za dež; l. 1855: Andre Sdoušek, fajmošter itd.; l. 1856: Pridiga pri zlati poroki starišev in pri novi maši svojega brata Štefana Vodušeka (str. 109—121); l. 1861: Martinovo itd. — Posebej je on vredoval jih tri leta, in to so:

e) Drobttince za novo leto 1848. III. L. Na svetlo dal Matija Vodušek, apat v Celi. Nat. Jeretinovi nasledniki 8. str. 287. — V predgovoru pravi: Slovenci! Na Vam nove Drobttince za novo leto 1848, ki se jih je pa le en zvezek nabralo, veselim bravcam za kratek čas ino podvuk. . . Potem, ko so namreč Visoko prečestiti Mil. G. G. Anton Slomšek iz Celske apatije na Sedež Lavantinske škofije preselili se, ino prijeli velike opravila in vikše skerbi, niso več vtegnili se pečati z naberanjam malih drobtinc. Meni se je sporočila skerb za naberanje slovenskih zostavkov za slavni letnik, de bo po svojim namenu naprej ostal zbér lepih nauk ino pogerjena krušenca slovenskiga slovstva. Mislil sim, de se temu delu ne smem odreči v Celi, katero mesto je sreda Slovincov, kamor se zostavki od vsakiga kraja lahko stekajo ino pošiljajo; kjer Drobttince tudi svojo tiskarijo ino zalogo imajo. Toljko rajši sim se tega dela lotil, ker so Njih Škofova Milost pregled naberanja si obdržali in za varha toliko všečiga letnika ostatei blagomilo dovolili itd. —

Drobttince za novo leto 1849. L. IV. Na svetlo dal M. Vodušek, opat v Celi. Nat. v Celovci Leon XIV. 8. 219. — V predgovoru piše na pr.: Kakor smo svoje mlade dni po golicah jagode brali, jih na niti napelali ino jih cele patanoštre razdajali med svoje tovarše, de so si njih žlahniga duha z nami vred navžili: tako naberamo sedajne dni žlahne jagode keršanskih resnic, lepih pripoved, poštenih pesm, ino drugih koristnih nauk in jih podamo že zdaj v šterti zvezek napelane Drobttince slovenskim bratom ino sestram za duhovno hrano, de se navdajo z lepim duham ino jih berejo za svoj kratek čas v poštenimu veselju. . . Dan današen je toliko bol treba se praviga uka deržati, kolkor več je zmotnav in sleparije po svetu. Zlast je lansko leto 1848 veliko lažnivih prerokov ino capastih pism na svetlo spravlo; super take zmotnave so Drobttince prav koristno ino močno zdravilo. Berite jih radi, dragi Slovinci, pri njih bote lahko zdrave pameti ino zdrave vere ostali itd. —

Drobttince za novo leto 1850. L. V. Na svetlo dal M. Vodušek, opat v Celi. Nat. v Celovci Leon XVI. 8. 256. — Iz predgovora bodi na primer: Slovenci! Drobttince so včakale svojiga petiga leta. . . Mnogodne zaderge so letašnimu tečaju nasprotvale, skoro nevolje lanskiga leta nam Drobttince pokopale; saj je vse skoro le v golo posvetne novine gledalo. Serce je ljudem vmiralo čitati alj brati — pa tudi pisati tečniga kaj. Nevolja je koljko toljko minula, vajena roka letniku zopet pod pazuh segla, prijatelji berzno pomogli, ino letnik se je napolnil z prav zalimi rečmi, kakor zaupam itd.

Slomšek kot pedagog.

(Dalje.)

5. Slomšek kot šolski pisatelj.

Slomšekova slava bi nikakor ne bila tako velika, ako ne bi bil prijel za pero, ako ne bi bil s tiskano besedo razširjeval krasnih misli, ki so se rodile v njegovi bistri glavi, in blagih čutov, ki so izvirali iz njegovega plemenitega srca. Pisariti je začel Slomšek že zgodaj. Že kot duhovni pomočnik je poskušal svojo pisateljsko srečo, ki je postala

velik blagoslov vsem Slovencem. Prvo njegovo delo, so bile neke molitvene bukvice, za katere pa še založnika dobiti ni mogel. Iz Lendovšekove biblijografije Slomšekovih del in spisov razvidimo, da se je prva Slomšekova knjižica natisnila l. 1832., namreč: „Prijetne pripovedi za otroke“. Kdor pregleduje le nekoliko Slomšekove knjige, knjižice in spise, mora reči: Slomšek je bil v prvi vrsti didaktično - pedagoški pisatelj slovenski, čegar spisi so vsi na eni, in sicer na versko - нравno - národní podlogi. Le pri nekaterih njegovih slovstvenih izdelkih je imel samo cerkveno stališče, še manjše je število popularno znanstvenih spisov, dočim je velik broj spisov za mladino in poučnih sestavkov za odraslo ljudstvo. Tu navajamo po Lendovškovi biblijografiji knjižice njegove, katere je izdal slovenski mladini za pouk in kratek čas: 1.) „Prijetne pripovedi za otroke“. Iz nemškiga poslovenili mladi duhovni v Celovski duhovščini. V Celovci 1832. Natisnil Ferdinand pl. Kleinmayr. V mali osmerki, str. 80. Drugi natis je izšel l. 1836. pri Janezu Leonu, str. 90. (Sto pripoved.) 2.) „Kratkočasne pravljice otrokom v podučenje“. Iz nemškiga poslovenil mladi duhovni v Celovski duhovščini. V Celovcu 1835. Natisnil Jan. Leon, 8°, str. 112. (Tudi teh pravljic je ravno sto.) 3.) „Sedem novih pripoved za otroke“. Iz pisem Kr. Šmida, poslovenili mladi duhovni v Celovski duhovščini. V Celovci 1836. Natisnil Janez Leon, 8°, str. 78. 4.) „Martin mladi pušavnik, pripoved za otroke“. Po nemškem: Gottfried, der junge Einsiedler — Chr. Schmied. 5.) „Dober dar za mlade ljudi“. Iz pisem Kr. Šmida. 6.) „Troje ljubeznjivih otrok“. Tri vesele pripovedi za otroke. I. Pavle Hrastovski. II. Zgubljeno dete. III. Kapelica. V Celovci 1838. Natisnil in na prodaj ima Janez Leon, 8°, str. 108. 7.) „Dve lepe reči za pridne otroke“. I. Velikonočna pisanka ali pirh. II. Kresnica. V Celovci 1838. Natisnil Janez Leon, 8°, str. 76. 8.) „Dvoje fantov“. Blagi Fridolin in Hudobni Bric. Nekaj za stariše in otroke, iz pisem Kr. Šmida. Poslovenil Felicijan Globočnik. V Celovci 1841., Natisnil in na prodaj ima Janez Leon, 8°, I. — VI. in 176 str.

Lepo je torej število Slomšekovih knjižic za mladino slovensko, a desetkrat večja je zasluga, katero si je Slomšek pridobil kot pisatelj slovenskih šolskih knjig, in če si je on zaslužil častno ime prvega slovenskega pedagoga — in kdo bi mu ga ne hotel pripoznati? — zaslužil si ga je največ s spisovanjem slovenskih šolskih knjig.

Pred njegovo dobo, predno je bil namreč on šolski nadzornik, ni se moglo še govoriti o slovenskih šolah, kajti malo je bilo število šol pri nas pred 40 leti, pa še te so bile čisto nemške, kakor je to velevala politična šolska ustava. Naš blagi Slomšek bil je prvi, ki je hotel to veliko krivico polagoma odpraviti in v ljudske šole po Slovenskem uvesti mesto nemškega učnega jezika in mesto nemških učnih knjig slovenščino ustno, pisano in tiskano. Začetkoma mu je to delo le počasi napredovalo, kajti dokler je bil v Avstriji nemški absolutizem, ni se bilo nadjati, da bi se za vse šole mogel premeniti šolski zistem. Leto splošnega prerojenja, 1848., prineslo je tudi v šolstvu po Slovenskem novo življenje. Takratni voditelj učnega ministerstva, državni tajnik Feuchtersleben, izdal je ukaz o preuredbi splošnega šolstva. V tem pa stoji načelo, da mora biti v ljudski šoli materinski jezik učencev, za katere je šola, učni jezik. Z ministerjalno naredbo od l. 1850. se je sicer želja izrekla, naj se tudi ozira na drugi deželni jezik, vendar se je pa tudi v istem letu ukazalo, da se veronauk nikakor ne sme v drugem, kakor v materinskem jeziku poučevati. Na podlogi teh ukazov je bilo tedaj Slomšku mogoče, da je za razvitek zanemarjenega šolstva po Slovenskem v resnici mogel kaj uspešnega storiti. Vlada je sama morala skrbeti, da si pridobi možá, kateri bode tudi Slovencem pisal potrebne slovenske šolske knjige. Takratni učni minister Thun je spoznal takega možá v osebi blagega knezoškofa Slomška. Kakor se razvidi iz Drob-

tinic (l. 1863.) in iz Kosarjevega životopisa, dopisovala sta si naučni minister in Slomšek štiri leta o slovenskih šolskih zadevah. Iz teh listov zvemo, piše vč. g. Kosar l. e. — da so škof osnovo vseh šolskih knjig napravili, sami več knjig spisali, druge pa najizvrstnejšim učiteljem spisati naročili, — da so zopet vse spise sami pregledali in popravili. — Tako so bile po vrsti vse šolske knjige pod njih vodstvom izdelane in od vlade potrjene. Izdelali so dvojno vrsto šolskih knjig: eno za cele slovenske šole, drugo pa za slovensko-nemške šole na takih krajih, kjer je znanje nemškega jezika otrokom zares koristno ali celó potrebno. (Dalje prih.)

Avktoriteta in svojevolja v šoli.

Obpravnavano v „Pedagogijski jednoti za Prago in okolico“.

(Dalje.)

Strogo se ima kaznovati za tri reči:

1. Za neposlušnost, klevetanje in vse, kar je proti božjim rečem.
2. Za upor, ako učenec učiteljev ukaz preziraje, ne stori, kar mu je bilo ukazano.
3. Za ošabnost, lenost in nevošljivost, ako učenec noče svojega součenca poučiti (če ga je ta prosil).

Prvi teh prestopkov žali Boga, drugi podkopuje podlogo vseh čednostij (pokorščino), tretji pa préci hitremu uspehu v umenji. Kar je proti Bogu, je pregrešnost, ki se ima s strogo kaznijo iztrebiti; kar je proti ljudem in samemu sebi, je nespodobnost, ki se more s kaznijo in tekmovanjem popraviti; kar je proti Priscianu (za kar se mnogi nerazborno vnema), je mazilo, katerega umeje razumni učitelj z lahko potezo zmazati in vtreti.

Gospod Ladislav Benýšek: Časovno vprašanje „kako povzdigniti v šoli avktoriteto učiteljevo“ nam uže samo dovolj dokazuje, da učiteljeva avktoriteta ni na pravej višini. Časovna vprašanja more izzivati le časovna potreba. Pokazuje li se mnogo znakov svedočujočih, da ni učitelj v šoli, kar bi moral biti, tedaj je treba pred vsem gledati na vzroke ter se jih kolikor možno varovati.

Ti vzroki so dvojni: zunanji in notranji.

K zunanjim vzrokom prištevam one, kateri imajo svoj zárod v širjem društvenem življenji, t. j. v očitnosti, kakor n. pr. neumestni, nemodri, da, često i strastni napadi na šolo in učitelja po nekaterih žurnalih, bujenje nenaklonjenosti k šoli od strani roditeljev, često čudoredna slabost društvenih zvrst v obče, materialni nedostatek učiteljstva samega in mnogi drugi vzroki.

Notranje vzroke pa imenujem one, katerih zárod ima v šoli svoj začetek, tedaj v razmerji med učiteljem in učencem.

Govor o prvih prepuščam ostalim gospodom govornikom; hočem le o drugih nekoliko razpravljati in jih pojasniti.

Za ohrano življenja in društvenega soglasja je treba zakonov in reda, katerega mora vsakdo varovati ter se mu pokoravati.

V nekotih slučajih se vladamo s pozitivnimi, umetnimi, z ljudskim ostroumjem ustvarjenimi, v drugih in to v pogostejših slučajih pa s prirojenimi zakoni.

Čim bolje so stvari na temelji reda in prirojenih zakonov zgrajene, tem popolnejše so; čim bolje pa se pozitivni zakon od prirojenega oddaljuje, tem slabši je.

Tako je v bistvu prirojenega reda, da se prósti vojak podrejuje častniku, podložnik svojemu vrhovništvu, učenec mojstru, sluga gospodarju, sin očetu. V šoli tedaj tudi ne